

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента

Лаппо Віолетти Валеріївни на дисертацію

Лю Сюнь

на тему «Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки (теорія і методика виховання)

Переосмислення пріоритетних завдань і змісту виховання студентської молоді зумовлено тим, що вища освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. В означеному контексті тема дисертаційного дослідження Лю Сюнь набуває особливої актуальності позаяк саме в осередку вищої школи відбувається формування майбутнього фахівця з усталеною системою соціально значущих цінностей.

У дисертаційному дослідженні авторка поставила собі за мету теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність змістового і методичного забезпечення процесу соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності. Досягнення поставленої мети базується на виявленні ступеня розробленості проблеми у теоретико-практичній площині, визначенні провідних завдань і шляхів їх реалізації в системі сучасної вищої освіти.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше: розкрито зміст, напрями і функції соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності в умовах позанавчальної роботи; обґрунтовано і визначено поняття «дизайнерська діяльність» як педагогічний феномен у структурі виховання студентів; запропоновано алгоритм соціального виховання студентів засобами дизайнерської діяльності та окреслено домінуючі етапи: а) усвідомлення необхідних знань і умінь соціально-виховної роботи; б) активізація інтересу до вибору форм і напрямів позанавчальної діяльності; в) включення студентів в активну і самостійну

соціально-виховну діяльність з використанням мистецтва дизайну соціального виховання студентів; виявлено критерії (цілеспрямованість, ініціативність, комунікативний потенціал, соціальна відповідальність, соціальний досвід) та визначено показники і рівні (високий, середній, низький) соціальної вихованості студентів за кожним із критеріїв; уточнено наукове тлумачення суті поняття «дизайнерське мистецтво» як засобу педагогічного впливу на соціальне виховання студентів університету; подальшого розвитку набули змістове і методичне наповнення етапів соціального виховання студентів у структурі позанавчальної діяльності та функції соціального виховання студентів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вперше впроваджено у практику університету і перевірено ефективність дії алгоритму соціального виховання студентів в умовах позанавчальної діяльності; розроблено й апробовано методичні рекомендації «Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності» (включено програму, зміст факультативу та групові форми соціально-виховної роботи зі студентами з використанням дизайну-мистецтва).

Матеріали дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення організації виховної роботи в закладах освіти різного освітнього рівня. Окремі теоретичні положення дослідження можуть бути використанні при розробці лекційних модулів до дисциплін «Філософія дизайну», «Історія соціального виховання», «Методика соціально-виховної роботи», «Методика соціально-виховної роботи в закладах оздоровлення та відпочинку», «Художньо-прикладне мистецтво» тощо.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується застосуванням методології адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета дослідження; застосуванням необхідного комплексу методів дослідження (теоретичних, емпіричних, статистичних), відповідною і достатньою джерельною базою, а також практичним впровадженням дослідницьких результатів.

Сформована автором джерельна база відзначається різноманітністю і

структурною повнотою. Вона налічує 260 найменування, що слугує безперечним доказом інформативності представленої роботи. Посилання на них здійснено з дотриманням нормативних вимог.

Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики виховання, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідницею чітко й послідовно обґрунтовано актуальність обраної теми і ступінь її розробленості, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання наукового дослідження, сформулювало провідну концептуальну ідею, методологію й методи дослідження, представлено його наукова новизна та практичну значущість, наведено дані про апробацію й упровадження результатів дослідження, публікації автора.

Шляхом аналізу наукових джерел з філософії, психології, педагогіки дисертанткою вповні розкрито теоретичні засади та сучасні наукові підходи до соціального виховання студентів університету; визначено основні функції, зміст соціального виховання; розкрито сутність дизайнерської діяльності як педагогічного засобу, що впливає на соціальне виховання студентів в умовах позанавчальної роботи.

Беззаперечним здобутком дослідниці є запропоноване визначення поняття «соціальне виховання», в якому закладено його результат – «соціальність». Це цілеспрямований процес засвоєння певної системи знань, норм, цінностей, відносин, способів поведінки, що дозволяє людині функціонувати в якості повноцінного члена суспільства, громади, групи, в яких формується певний тип особистості, яка засвоїла соціальний досвід і може взаємодіяти з іншими людьми, пристосовуватись до певних соціальних ролей та оволодівати зразками прояву соціально значущої позиції.

Авторка переконливо доводить, що педагогічний аспект соціального виховання потребує конкретизації основних напрямів соціального виховання, які передбачали б: індивідуальну підтримку студентів у виборі організаційних форм, організацію комфортних педагогічних умов для діяльності за інтересами; включення студентів у різні види дизайнерської діяльності у виховній роботі; створення

педагогічних умов для формування уміння студентів здійснювати самоорганізацію, самовдосконалення і саморозвитку у виховному процесі при використанні різних видів дизайнерського мистецтва; орієнтацію студентів на оволодіння соціальним досвідом з посиленням особистої самостійності, організованості, відповідальності.

Чітко визначено функції соціального виховання: ціннісно-орієнтована, яка передбачає формування морально-етичних якостей і установок, цілепокладання; комунікативна функція реалізується в оволодінні студентами досвідом інтегративної педагогічної взаємодії, в основі якої лежить особистий досвід культури спілкування кожного із учасників; актуалізуюча функція відображає усвідомлену діяльність у створенні суб'єктами нового змісту соціально-виховного процесу; організаційна функція реалізується на рівні студентської групи, факультету, соціально-виховних і громадських структур; соціально-виховна функція є узагальненим відображенням змісту окремих ознак попередніх чотирьох функцій і дозволяла на практиці розкрити їх особливості в дії.

Виявлено зв'язок засобів соціального виховання студентів з відповідною метою, змістом і формами включення у реальну діяльність: наявність рівних стартових можливостей (знань і умінь, поінформованості); програмно-методичного забезпечення; можливість вибору студентами індивідуальної траєкторії соціально-творчої діяльності; забезпечення ситуації успіху; реалізація студентами власних здібностей, інтересів і потреб; сприяння реалізації соціальних ролей учасниками соціально-виховної діяльності.

Доведено, що мистецтво дизайну в освітній сфері впливає на формування таких соціально значущих якостей особистості, як: цілеспрямованість, ініціативність, комунікативний потенціал (взаємодія), соціальна відповідальність, соціальний досвід. Констатовано, що охарактеризовані особистісні якості студентів, можуть формуватися здебільшого в умовах спеціально організованої позанавчальної діяльності.

Авторка обстоює ідею – успіх соціального виховання у позанавчальній діяльності залежить від змісту позанавчальної діяльності студентів, яка сприймається, як самостійна система життєдіяльності студентів, забезпечує умови

реалізації їх інтересів і потреб та сприяє формуванню в них готовності до реалізації соціальних функцій у суспільстві, в освітній, культурній і професійній сферах. Відтак позанавчальна соціально-виховна діяльність студентів з використанням мистецтва дизайну є спеціально організованим і керованим видом діяльності, спрямованим на творчий і соціальний розвиток особистості сприяє розширенню соціального досвіду та формуванню організаційних умінь.

Дизайнерська діяльність – це комплекс педагогічних чинників, форм, методів і змістовного забезпечення виховного процесу, що впливають у різних педагогічних ситуаціях на розвиток особистісних і соціальних якостей студентів у процесі їх реальної чи змодельованої позанавчальної соціально-виховної діяльності. Метою дизайнерської діяльності є покращення соціальних умов та естетичне удосконалення суспільства. Означена мета досягається завдяки поєднанню в соціальному вихованні двох складових – педагогіки і мистецтва дизайну. Структура цього поєднання включає комплекс знань про мистецтво, виховання й людину; метод образного бачення світу і предметів, який, поєднуючись зі знаннями, формує норми взаємодії студента зі світом та його самореалізацію, соціально значущі цінності, творчу активність особистості.

В описі експериментальної частини дослідження представлено хід експерименту, етапи, напрями, педагогічні умови, зміст, форми і методи соціального виховання студентів; висвітлено змістове наповнення позанавчальної діяльності з використанням засобів дизайнерської діяльності; здійснено експериментальну перевірку їх дієвості у практиці соціального виховання студентів у відповідних педагогічних умовах.

Обґрунтовано, що використання мистецтва дизайну в освітній сфері має вагомий педагогічний потенціал, оскільки впливає на формування таких соціально значущих якостей особистості, як цілеспрямованість, ініціативність, комунікативний потенціал (взаємодія), соціальна відповідальність, соціальний досвід. Констатовано, що охарактеризовані особистісні якості можуть формуватись у студентів здебільшого в умовах спеціально спроектованої позанавчальної діяльності.

Задля забезпечення результативності експерименту дослідницею чітко визначено й обґрунтовано критерії, показники та рівні соціальної вихованості студентів університетів.

Основою констатувального експерименту стала психолого-педагогічна діагностика. Для визначення рівня соціальної вихованості студентів за кожним із критеріїв розроблено та впроваджено методику діагностики.

Виявлені результати рівнів прояву соціальної вихованості студентів за п'ятьма критеріями стали підставою для визначення етапів позанавчальної соціально-виховної дизайнерської діяльності, що сприяло в цілому досягненню оптимального рівня соціальної вихованості студентів.

На особливу увагу заслуговує розроблений дисертанткою алгоритм соціального виховання в умовах позанавчальної діяльності, що дозволило об'єднати в єдине ціле ті чинники, які сприяють формуванню у студентів соціальності: мета, завдання, форми, зміст, методи, результати у сфері дизайнерської діяльності.

Оптимальним варіантом успішної реалізації алгоритму соціального виховання стала реалізація поетапного розгортання даного процесу. Запропонований алгоритм перевірено під час проведення формувального експерименту.

На основі проведеного формувального експерименту та отриманих результатів здійснено аналіз ефективності використання засобів дизайнерської діяльності у позанавчальному виховному процесі, спрямованому на підвищення рівня соціальної вихованості студентів.

Експериментальна робота Лю Сюнь засвідчує, що саме в позанавчальній діяльності в освітньому середовищі реалізується набутий студентами соціальний досвід, що підтверджується діяльністю: Мистецької лабораторії завдяки впровадженню соціально-освітньої програми для людей літнього віку («Перлинка із твоєї скриньки»); ляльковий театр для дітей загальноосвітнього закладу інтернатного типу; фестиваль «Весняні кольори», виготовлення вітальних листівок для учасників АТО; фотовиставка «Природа і Я» для любителів мандрівок і пейзажів. Все це в сукупності посилює рівень соціальності учасників експерименту.

Порівняльні зведені результати контрольних та експериментальних груп на констатувальному та формуальному етапах експерименту дозволили зафіксувати загальну позитивну динаміку рівнів соціальної вихованості студентів експериментальної групи у зіставленні з контрольною.

Узагальнені отримані дані дозволяють стверджувати, що в експериментальній групі після формуального експерименту переважають високий і середній рівні (60,79% і 42,06%), при цьому в даній групі зменшилась кількість студентів з низьким рівнем соціальної вихованості за п'ятьма критеріями – всього 7,46%. У контрольній групі також простежується певна динаміка рівнів соціальної вихованості, однак вона не суттєва, лише на високому і середньому рівнях помітні зміни – від 3 до 10 відсотків.

Виявлені результати експериментальної роботи підтвердили ефективність реалізації алгоритму соціального виховання завдяки впровадженню форм, змісту, методів та умов позанавчальної соціально-виховної роботи з використанням засобів дизайнерської діяльності як багатоаспектного засобу педагогічного впливу на студентів на всіх змістових етапах здійснення позанавчальної виховної роботи.

Загальні висновки в цілому адекватно відображають зміст виконаного дослідження. Додатки, які містять низку діагностичних методик відображають фаховий підхід і досвідченість дисертантки у справі удосконалення освітнього процесу закладу вищої освіти. При цьому зауважимо, що інформація розміщена у додатках вдало і доречно доповнює зміст дисертації.

Висновки і рекомендації одержані в результаті наукового дослідження вповні відображено в наукових публікаціях за темою дисертації. В дисертаційній роботі Лю Сюнь порушень академічної доброчесності не виявлено.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. У категоріальному апараті дослідження розлого розкрито зміст поняття «дизайнерська діяльність». Водночас поняттю «засоби дизайнерської діяльності» не приділено належної уваги.

2. В процесі дослідження доцільним було б вивчити питання готовності викладачів (зокрема кураторів академічних груп) до здійснення соціального виховання засобами дизайнерської діяльності.

3. Робота ще більше виграла, якби було розглянуто значення органів студентського самоврядування ЗВО залучених у формувальний експеримент. В означеному контексті слід зауважити, що в Законі «Про вищу освіту» особлива увага приділяється підвищенню виховного потенціалу органів студентського самоврядування.

4. У дисертації варто було б докладніше висвітлити питання співпраці ЗВО з молодіжними об'єднаннями, які могли б стати осередками суспільно корисної діяльності студентів, а відтак сприяти підвищенню ефективності процесу соціального виховання.

Однак висловлені зауваження суттєво не впливають на загальний високий науковий рівень дисертаційної роботи Лю Сюнь.

Дисертація «Соціальне виховання студентів університету засобами дизайнерської діяльності» за параметрами актуальності та практичної спрямованості, самостійності, завершеності заслуговує на високу оцінку, а її автор Лю Сюнь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки (теорія і методика виховання).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки і психології

Коломийського навчально-наукового інституту

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

В.В. Лаппо

